

IZVJESTAN POGLED

Žarka Vujić

Institut za povijesne znanosti
Zagreb

elimo li danas nekom nešto osvijestiti, naglasiti ili mu zabraniti, učiniti ćemo to – IZLOŽBOM. Ovaj osobiti oblik komunikacije tako je postao sastavnim načinom našeg življenja da je zamijenio snagom svoje poruke mnoge druge medije (primjerice – novine, knjigu). Bez opiranja prihvaćamo da nas izložbe podučavaju (o leptirima, primjerice, ili o štetnosti pušenja), da nam osvještavaju povijesne i kulturne događaje, da odgajaju naše oko (ili oprostite, našu malu dušu) da se divi lijepim predmetima. Razapeti između Sjaja ukrajinske riznice, koja predstavlja još jednu u nizu zlatnih izložaba našega Muzejskog prostora, i megaizložbe o kulturi pavlina u Hrvatskoj (a obje stoje u znaku riječi E. Maia: 'Sve što sja, stoji u moći'¹), jesmo li uopće u stanju reagirati na ono manje blještavo i ekskluzivno ali ipak vrijedno unutar mnogolikih prezentacijskih istupa kojima smo okruženi. A upravo tako dojmila me se izložba dječjih radova na željezničkom kolodvoru u Rijeci, zapažena na samom izmaku turističke sezone u rujnu. Znamo da su upravo takve izložbe problem koji naša muzeologija rijetko dotiče, a kad i piše i razmišlja o njemu, uglavnom je to u okviru djelovanja jednog od novijih zanimanja u našim muzejima, tj. u okviru rada muzejskog pedagoga. A riječ je o osobito osjetljivu materijalu koji sam po sebi izaziva u motritelja snažan emotivan doživljaj (jer svi smo mi nečiji roditelji, rođaci, bake ili djedovi), koji uopće ne dozvoljava postavljanje pitanja prezentacije. Prisjećam se izložbe radova djece logoraša u praškom getu, gdje je saznanje da nijedan od malih stradalnika nije naslikao logor, već nešto iz prošlog, sretnijeg života nadvladalo svako pitanje o skućenom izložbenom prostoru, o nedostatku adekvatnih informacija. Dakle, emotivan sloj u takvim izložbenim događanjima doista ima važnu ulogu u procesu recepcije. No, u Rijeci se dogodilo i još nešto više.

Slobodne zidne površine između obaveznih informativnih staničnih istaka iskorištene su za prezentiranje školskih radova nastalih u redovnom procesu likovnog odgoja, a na temu željeznice. I upravo to naglašeno korespondiranje obrađene teme i izložbene okoline rezultiralo je novom snagom poruke: mi, djeca različite dobi upravo ovako doživljavamo i vidimo ovaj isti kolodvor i život i rad na njemu. Zanimljivo bi bilo promotriti detaljnije opažanje takve poruke, no vrijeme mi je dozvolilo samo pretpostavke. Očito je da dobar dio putnika koji izlaze iz vlaka ili se kreću u staničnom prostoru zapaža dječje radove. Manji broj onih upućenijih (ili s više vremena) razaznaje vjerojatno raspon motiva i tehnika koji odgovaraju određenoj dobi. Vremena i potrebe za promatranjem ponaosob svakog rada nema, a na to su mislili i priređivači izložbe jer nisu radove opteretili posebnim opisima i naznakama. Ako prihvatimo definiciju Ive Maroevića² po kojoj izložba predstavlja svako smisljeno izlaganje predmeta na način da oni međusobno čine jedinstveni informacijski sustav koji rezultira stanovitim komunikacijskim efektom, onda ovu manifestaciju na riječkom kolodvoru možemo nazvati IZLOŽBOM u pravom smislu riječi, izložbom koja je i zavrijedila ovih nekoliko redaka spomena.

Primljeno: 15. 12. 1989.

Bilješke

¹ Mai, Ekkehart. *Expositionen. Geschichte und Kritik des Ausstellungs Wesens*, München-Berlin, Deutscher Kunst Verlag, 1986.

² Maroević, Ivo. *Muzeološki problemi retrospektivnih izložbi*. Informatologija Jugoslavica, Zagreb, 1988, 1–2, pžp. 25–30

15. GENERALNA KONFERENCIJA ICOM-a U HAAGU 1989.

Maja Juras

Muzej za umjetnost i obrt
Zagreb

otkraj kolovoza i početkom rujna 1989. godine okupili su se u Nizozemskoj muzealci iz cijelog svijeta. Povod je bio 15. generalna konferencija ICOM-a (Međunarodni komitet za muzeje pri UNESCO-u).

Oko 1500 muzealaca sudjelovalo je deset punih dana u radu plenarnih sjednica, stručnih komiteta, interdisciplinarnih grupa, a osim toga bili su organizirani profesionalni posjeti muzejima po čitavoj Nizozemskoj, izleti i primanja. Bila je to velika mogućnost za sakupljanje mnoštva informacija o radu muzeja u drugim zemljama, razmjenu iskustava, uspostavljanje kontakata za buduću suradnju i upoznavanje kolega, stručnjaka iz cijelog svijeta.

Nizozemski nacionalni komitet ICOM-a uložio je velike napore u organizaciju toga velikog i značajnog skupa, tema kojega je bila Muzeji – generatori kulture. O temi su održana četiri glavna predavanja: Neil Postmann iz SAD-a održao je predavanje pod naslovom »Proširenje muzejskoga koncepta«¹. Mochtar Lubis iz Indonezije u svom izlaganju »Povećavanje kolekcija i muzeja« naglasio je važnost uvođenja i provedbe novih muzeoloških trendova i upotrebu moderne tehnologije komunikacije izložaba, koje olakšavaju prijenos kulturne poruke sadržane u muzejskom predmetu. Hernan Crespo Toral iz Ekvadora razmatrao je nove mogućnosti prezentacije muzeja u Trećem svijetu u predavanju pod naslovom »Nove forme prezentacije«. »Suradnja za budućnost« bio je naslov izlaganja Bele Kopeczija iz Mađarske, koji je govorio o budućnosti muzeja kao o budućnosti kulture te naglasio ulogu i značenje muzeja u širenju znanja i opće kulture. U toku održavanja Generalne konferencije ICOM-a '89. odvijao se i rad interdisciplinarnih radionica u šest nizozemskih muzeja. Suradnja stručnih međunarodnih komiteta dobiva sve više na važnosti i kao neobično poučna i korisna pobuđuje velik interes. Za vrijeme ICOM-ove konferencije u Londonu 1983. godine naslutili su se prvi znakovi interesa za takvu suradnju, u srpnju 1988. godine tu ideju o praktičnoj primjeni pozdravili su u Parizu na Godišnjoj skupštini ICOM-a Savjetodavni komitet i Izvršni savjet ICOM-a. U Nizozemskoj je provedena u djelo, što je omogućilo stručnjacima različitih područja djelatnosti da zajednički prodiskutiraju pojedine muzeološke probleme.

U povodu Generalne konferencije otvorena je i Međunarodna muzejska izložba na kojoj se moglo vidjeti mnogo zanimljivosti vezanih uz muzejsku struku. Od inovacija za postave muzeja i izložaba, sistema sigurnosnih oprema za muzeje do demonstriranja različitih kompjutorskih sistema za muzejske kolekcije.

Na Generalnoj konferenciji u Haagu izabrano je i novo vodstvo ICOM-a za period 1989–1992. Za predsjednika je izabran Alpha Oumar Konare iz Malija, a za potpredsjednike Irina Antonova iz SSSR-a i Herbert Genslmayr iz SR Njemačke.

Prihvaćen je revidirani Statut i trogodišnji program (1989–1992). Izglasano je i šest rezolucija:

- Muzeji generatori kulture,
- Školovanje muzejskog osoblja,
- Uključenje španjolskog jezika kao trećeg službenog jezika u ICOM,

- Dokumentacija i informacija,
- Komunikacija među muzejima,
- Kulturna dimenzija razvoja.

Prema izvještaju generalnog sekretara ICOM-a gospodina Patrica Cardona, Međunarodni savjet za muzeje (ICOM) ima oko 8000 članova, 80 nacionalnih komiteta iz 119 zemalja (16 komiteta iz Afrike, 16 iz Azije i Oceanije, 31 iz Evrope, 15 iz Latinske Amerike i Kariba, dva iz Sjeverne Amerike).

Prema podacima iz 1989. godine najbrojniji je nacionalni komitet iz SAD-a – 1112 članova, a po brojnosti slijede nacionalni komiteti Francuske – 720 članova, SR Njemačke – 692 člana, Izraela – 480 članova, Švedske – 388 članova, Švicarske – 379 članova itd. Jugoslavenski nacionalni komitet ima 69 članova, od kojih je 15 prisustvovalo Generalnoj konferenciji u Haagu.

Kako smo kao sudionici imali priliku vidjeti velik broj nizozemskih muzeja, željela bih napisati i nekoliko riječi o njima. Nizozemska ima 800 muzeja različitih profila i usmjerenja, od muzeja primijenjene umjetnosti, antropoloških, pomorskih, povijesnih, muzeja za umjetnost i obrt, muzeja moderne umjetnosti, tehničkih, tekstilnih, kazališnih do ribarskih i ekomuzeja. Više od 20 muzeja je pod nadležštvom Ministarstva za kulturu, koje je odgovorno za politiku muzeja. To se odnosi na one muzejske ustanove koje prikupljaju, čuvaju, obrađuju i prezentiraju publici nizozemsku kulturnu baštinu na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Devetnaest muzeja je pod nadzorom drugih ministarstava, a sedam muzeja je osnovano u nadležštvu Ministarstva obrane. Ostali muzeji su pod nadležštvom pokrajina ili općina, dok je određeni broj muzeja vlasništvo fondacija, udruženja, poslovnih kompanija ili pojedinaca. Do 1986. godine muzeji koji nisu bili državno vlasništvo također su primali pomoć od države, obično iz centralnoga, pokrajinskog ili općinskog fonda, da bi pokrili osnovne troškove. Od početka 1987. godine odgovornost za financiranje tih muzeja preuzela je pokrajina u skladu s općim trendom decentralizacije.

Nizozemsko muzejsko društvo izdaje kvartalno časopis »Museumvisie«, koji sadrži opće informacije o muzejima kao i novosti s područja muzejske djelatnosti. Muzeji Kröller-Müller, Stedelijk Van Abbe, Boymans-van Beuningen i Stedelijk iz Amsterdama zajednički izdaju »Museumjournaal« – dvomjesečnu publikaciju za modernu umjetnost.

Kao predsjednik Jugoslavenskoga nacionalnog komiteta sudjelovala sam u radu Savjetodavnoga komiteta ICOM-a, gdje sam podnijela izvještaj o radu našega nacionalnoga komiteta, a prema svom stručnom nahođenju sudjelovala sam u radu dva međunarodna stručna komiteta: u Komitetu za muzejski public relations (MPR) i Komitetu za primijenjenu umjetnost (ICAA). Imala sam priliku, kao i ostali članovi JNK ICOM-a koji su bili u Nizozemskoj, vidjeti i upoznati se s radom mnogih muzeja i sličnih ustanova, što je zasigurno korisno kao informacija za budući rad.

I što nakraju reći osim da su ovakva stručna putovanja zaista jedinstvena mogućnost za stjecanje novih spoznaja i usavršavanje u struci i zasigurno prijeka potreba i podloga za unapređenje naše djelatnosti, kulture i znanja, a istovremeno promocija naših pokušaja, dostignuća i rezultata unutar svjetskih kulturnih događaja.

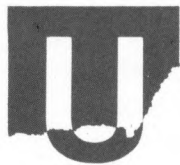
Sljedeća Generalna konferencija održat će se u Quebecu u Kanadi u rujnu 1992. godine, a tema će biti »PREMA 2000. GODINI. MUZEJI: POSTOJE LI GRANICE?«.

Prilika je to da kažemo što mislimo o novoj temi i gdje se u tome nalazimo.

Primljeno: 19. 6. 1990.

RAD ICOM-ova KOMITETA ZA OBRAZOVANJE I KULTURNU AKCIJU – CECA

Ljerka Metež
Muzejski dokumentacioni centar
Zagreb

staljena je praksa i oblik rada da u vrijeme održavanja generalnih konferencija ICOM-a, osim općeg konferencijskog programa, svi ICOM-ovi međunarodni komiteti paralelno održavaju svoje redovne godišnje sastanke i uz to vezan program.

Tako su i u toku 15. generalne konferencije, održane od 27. kolovoza do 5. rujna 1989. godine u Haagu, svi međunarodni komiteti imali zasebne programe ujutro i poslijepodne, a navečer su se svi sudionici okupili u zajedničkom programu ICOM-a. To je bilo nekoliko zajedničkih izleta, večera i primanja u nekoliko gradova Nizozemske – Amsterdamu, Rotterdamu, Leidenu i Haagu, gdje je sudionike Konferencije primio nizozemski ministar kulture g. L. C. Brinkman.

Radni program ICOM-ova Komiteta za obrazovanje i kulturnu akciju, CECA-e, koji je trajao od 29. kolovoza do 1. rujna, odvijao se svakodnevno u dva tematska dijela i na dva različita mjesta, u nekoliko gradova i nekim od najpoznatijih nizozemskih muzeja. U prijedopodnevnom satima su to bila predavanja o određenoj, zajedničkoj temi, a poslijepodne se radilo u nekoliko manjih grupa – razgovaralo se u različitim muzejima prema izboru članova. Takav se oblik rada, po grupama, pokazao najpogodnijim za ovaj Komitet, koji je sa svojih više od 400 članova jedan od najbrojnijih.

Prvog radnog dana, 29. kolovoza, održana su tri uvodna predavanja o općoj temi 15. generalne konferencije »Muzeji generatori kulture« u haškome Museionu. U okviru teme dan je i kraći pregled situacije u Nizozemskoj, zemlji s velikom gustoćom muzeja i galerija – ukupno i više od 800 – na relativno malom teritoriju. U jednom od predavanja prezentirana je i situacija u Haagu s posebnim osvrtom na Museion, specijalnu muzejsku instituciju namijenjenu obrazovanju školske djece ali i svih drugih posjetilaca, jedne od rijetkih te vrste u svijetu. Na tragu ideje antičkog, aleksandrijskog, muzeja – *μουσείον*, i ova institucija svojim stalnim postavom i pratećim programom izložbi prezentira do sada sakupljena osnovna saznanja o svijetu u kojem živimo. O tome govore izložba u prizemlju *Planet Zemlja, naš dom* i središnja izložba na katu *Između čovjeka i nebeske maglice*. Ta se izložba sastoji od niza cjelina koje govore o planetu Zemlji, životu na njoj, različitim kulturama te o povijesti znanosti i tehnologije. Oko te izložbe niže se još 18 manjih izložbenih prostorića, odnosno učionica praktikuma u kojima su pojedinačno prezentirane i razrađene teme naznačene u okviru središnje izložbe. U većini od njih posjetioci su pozvani da sami isprobaju neki od izložaka, izvedu pokus i slično.

Drugi radni dan odvijao se u muzeju Boymans van Beuningen u Rotterdamu, a glavna tema predavanja bila je »Nove forme prezentacije«. Zapažena predavanja održali su arhitekt Jowa I. Kiss Jovak iz Amsterdama i direktor dječjeg odjela Tropenmuseuma u Amsterdamu, Manus Brinkman. Arhitekt Jovak govorio je o pripremi i procesu rada pri realizaciji muzejske izložbe. Istakao je za naše prilike vrlo poučnu činjenicu, da arhitekt mora usko surađivati s kustosima i slijediti njihov scenarij i upute. Odnosno, arhitekt je u radnom procesu onaj činilac koji materijalizira poruku zadane teme pomoću odabranih muzejskih predmeta i drugih pomagala.

¹ Neil Postman je naglasio da su muzeji tumači socijalne svijesti, povjesničari budućnosti, pokazatelji uspona i napretka čovjeka, regulatori kulturološkog nivoa jedne sredine.